

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

Δήμιοι και θανατικές εκτελέσεις στην Ελλάδα

Αν και η θανατική ποινή καταργήθηκε στη χώρα μας από ετών (de facto το 1972, de jure το 1993), όμως στη συνείδηση ευρύτερων στρωμάτων του πληθυσμού (κυρίως μεταξύ των απαιδευτων και των χαμηλοεισοδηματιών) εξακολουθεί, ίσως, να θεωρείται ακόμη ως ο κυριότερος τρόπος απόληξης της πολιτείας σε ακραίες εγκληματικές ενέργειες.

Με την ίδρυση του ελληνικού κράτους αλλά ήδη και νωρίτερα, το 1824, οπότε έγινε η ψήφιση της πρώτης ελληνικής ποινικής κωδικοποίησης (πρόκειται για το λεγόμενο «Απάνθισμα των Εγκλημάτων»), η θανατική ποινή εντάχθηκε – σχεδόν αυτονόητα – στο νομοθετικό οπλοστάσιο αντιμετώπισης του εγκλήματος, αλλά μόνο για ιδιαίτερος σοβαρά εγκλήματα (φόνος από προμελέτη, ληστεία με φόνος, προδοσία κ.λπ.). Ωστόσο έως το 1830, αρχικά λόγω της εμπόλεμης κατάστασης και έπειτα λόγω της ήπιας στάσης του Καποδίστρια στα θέματα των ποινών, δεν φαίνεται να υπήρχαν πολλές επίσημες θανατικές εκτελέσεις.

Με την έλευση του Όθωνα και την εγκαθίδρυση – αρχικά – της Αντιβασιλείας στην Ελλάδα, το 1833, η θανατική ποινή στην Ελλάδα αποκτά νέο «πρόσωπο», εκτελούμενη πλέον με λαιμψόμο. Σύμφωνα με τον Ποινικό Νόμο που θεσπίστηκε το 1834 (άρθρο 5), «ο καταδικασθείς εις θάνατον αποκεφαλίζεται δια του λαιμψόμου», το δε σώμα του «ενταφιάζεται πούχως και άνευ πομπής δια της Αστυνομίας». Παράλληλα το 1833 έφθασε στο Ναύπλιο με πλοίο από τη Μασσαλία μια λαιμψόμος, η οποία είχε ήδη χρησιμοποιηθεί και παλαιότερα στη Γαλλία.

Μαζί με τη λαιμψόμο έφθασαν στο Ναύπλιο και δυο Γάλλοι δήμιοι, γνώστες του τρόπου λειτουργίας της. Όμως ύστερα από δυο χρόνια αναγκάστηκαν να φύγουν λόγω του αρνητικού τρόπου με τον οποίο έγιναν δεκτοί, τόσο από το λαό που παρακολουθούσε τις εκτελέσεις (αποδοκιμασίες, λιθοβολισμοί) όσο και από τους μελλοθανάτους, οι οποίοι είχαν τότε την τάση να βιαιοπραγούν εναντίον των δημίων τους επάνω στο ικρίωμα.

Υπενθυμίζεται ότι κύρια μορφή σοβαρής εγκληματικότητας εκείνη την εποχή ήταν η ληστεία. Αυτή, ωστόσο, συχνά εμφάνιζε ένα φιλολαϊκό / αντικαθεστωτικό χαρακτήρα και δημιουργούσε έτσι στον πληθυσμό αισθήματα θαυμασμού και συμπάθειας προς τους ληστές. Τούτο εξηγεί, έως ένα βαθμό, και τις αντιδράσεις του κόσμου εναντίον των δημίων εκείνη την περίοδο. Με δεδομένο αυτό το 1 διόρρυθμο έως πολεμοχαρές κλίμα κατά της εξουσίας και των δημίων είναι προφανές ότι πολύ δύσκολα μπορούσαν να βρεθούν αντικαταστάτες στη θέση των απερχόμενων Γάλλων δημίων. Γι' αυτό και η τότε κυβέρνηση αναγκάστηκε να προσλάβει επειγόντως ένα θανατοποινίτη Αλβανό ληστή, τον Χασάν Αρναούτ, του οποίου η εκτέλεση, σε αντίλαλα αυτών των «υπηρεσιών», ανεστάλη, όπως και ενός Αλγερινού βοηθού του.

Οι δυο δήμιοι, όπως και όσοι τους διαδέχθηκαν αργότερα, διέμεναν υπό κράτηση στο γνωστό ενεϊκό φρούριο Μπούρτζι (στα τουρκικά σημαίνει «α σχυρό»), λίγο έξω από την παραλία του Ναυπλίου. Επειδή συνηθιζόταν οι εκτελέσεις να γίνονται, για λόγους – και πάλι – παραδειγματισμού, στον τόπο όπου είχε διαπραχθεί αντίστοιχα το κάθε έγκλημα, οι δήμιοι μαζί με τη λαιμψόμο έπρεπε να μεταφέρονται σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και να εκπληρώνουν εκεί το έργο τους.

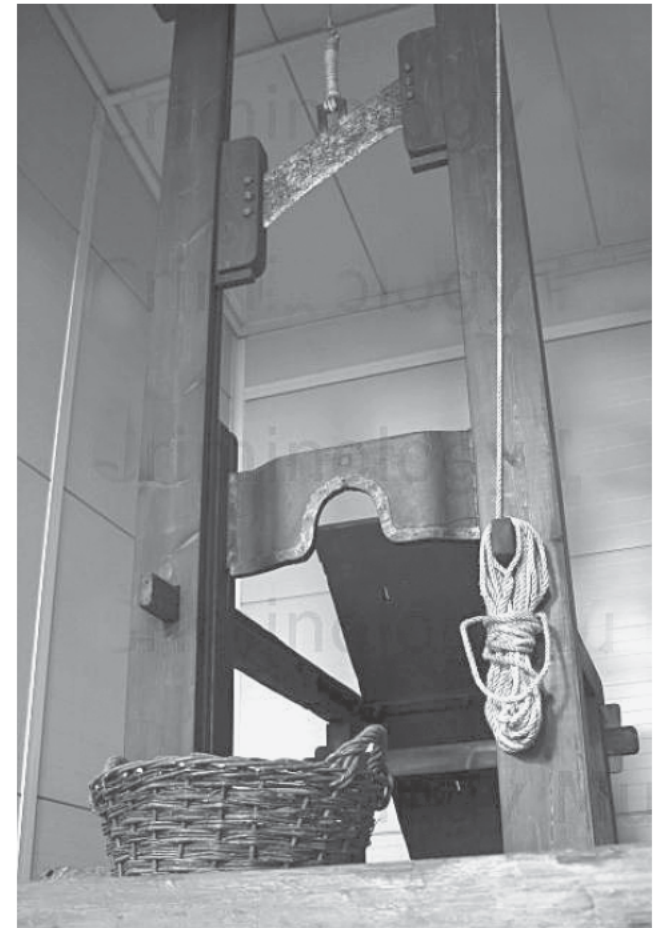
Έτσι, στην Αθήνα του 1854, σύμφωνα με όσα αναφέρει ο γνωστός αρχαιολόγος και περιηγητής Εντμόν Αμπου, η καρμανιόλα υψωνόταν στην είσοδο του σπηλαιού των Νυμφών (Αστεροσκοπείο) [στην Αθήνα, αλλά στο Πεδίον του Άρεως, έγινε την 8η 6.1870 και η εκτέλεση των πέντε εναπομεινάντων ληστών που καταδικάστηκαν για την περιβόητη σφαγή στο Δήλεσι. Εξάλλου, στον Πειραιά του 1870, κατά τη μαρτυρία του επίσης αρχαιολόγου Γκαστόν Νιεσάν, η λαιμψόμος σπνόνταν σ' ένα πλάτωμα λίγο πριν από την πόλη, κοντά στο νεκροταφείο, ενώ στο Λαύριο του 1882 οι εκτελέσεις γίνονταν συνήθως στην πλατεία Θορικού ή, μάλλον, στη θέση «Κυπριανός», όπου εντοπίστηκε και πέτρινη βάση πάνω στην οποία πιθανόν να τοποθετούνταν η λαιμψόμος.

Σημειώτεον ότι στις τελευταίες εκτελέσεις πρωτοστάτησαν ως δήμιοι οι (πρώην μελλοθάνατοι) Ιωάννης Ζήσης και Κυριάκος Σωτηρόπουλος (βοηθός του), ενώ σε προηγούμενες περιόδους, π.χ. κατά την εκτέλεση του Λαυρίου, το 1882, τέτοια καθήκοντα δημίου είχαν ασκήσει ο Δημήτρης Μπεκιάρης και ο Θανάσης Αλεβιζόπουλος, επίσης πρώην μελλοθάνατοι (τους σκιαγραφεί έξοχα ο Ανδρέας Σκανδάμης σε σχετική μελέτη του).

Στις εφημερίδες και σε άλλα έντυπα της εποχής σώζονται διάφορες περιγραφές για τις τελευταίες στιγμές καταδίκων μελλοθανάτων. Περιγραφές που δίνουν με ιδιαίτερα συγκινησιακό ύφος αλλά και ρεαλισμό την εναργή εικόνα αυτού του αποτρόπαιου θέ(ά)ματος. Μια εκτέλεση μελλοθανάτου αποτελούσε ασφαλώς ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός στις μικροκοινωνίες της Ελλάδας του 19ου αιώνα. Μολονότι οι εκτελέσεις γίνονταν κατά κανόνα με το πρώτο φως της αυγής, πλήθος περιέργων συνωστίζονταν αυτών την τόσο πρωινή ώρα για να αποθαυμάσουν το θέαμα, που ασφαλώς ξεπερνούσε σε ωμότητα όλα τα σύγχρονα reality shows... Ακόμη και δωμάτια ενοικιάζονταν σε επίκαιρα σημεία, από τα οποία μπορούσε να παρακολουθήσει κάποιος άνετα την εκτέλεση.

Δήμιοι του Ναυπλίου

Όταν για πρώτη φορά ήρθε στο Ναύπλιο η λαιμψόμος από την Μασσαλία, όπου κατασκευάστηκε, την συνόδευε κι ένας δήμιος. Ίσως γιατί έπρεπε να μάθει τον τρόπο λειτουργίας της σε Έλληνες που θα ανελάμβαναν αυτή την άκαρη και δύσκολη αποστολή. Έφυγε όμως γρήγορα

Ξύλινη λαιμψόμος της εποχής του Όθωνα. Εγκληματολογικό Μουσείο. Ιατρική Σχολή του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

από την πόλη μη αντέχοντας το μίσος με το οποίο τον αντιμετώπιζαν οι Ναυπλιώτες. Το θλιβερό καθήκον του εκτελεστή ανέλαβαν ντόπιοι. Οι δήμιοι, κατά κανόνα ήταν βαρυποινίτες καταδικασμένοι σε θάνατο που τα Δικαστήρια είχαν μετατρέψει την ποινή σε ισόβια κάθειρξη. Αυτοί, ως κατάδικοι αλλά και επειδή ο κόσμος του Ναυπλίου δεν τους ήθελε ανάμεσά του, είχαν ως κατοικία τους το Μπούρτζι. Εκεί έγκλειστοι, έβγαιναν με την συνοδεία χωροφυλάκων μόνον όταν επρόκειτο να κατατομηθεί κάποιος κατάδικος. Η λαιμψόμος ή carmagnole ή guillotine σπνόνταν κάθε φορά που χρειαζόταν, στο περίφημο αλωνάκι του Παλαμψιδιού, κοντά στην εκκλησία του Αγίου Ανδρέα, όπου και οι μελλοθάνατοι παρακολουθούσαν για τελευταία φορά την θεία λειτουργία.

Γνωστοί δήμιοι στο Μπούρτζι ήταν ο Ποριώτης Σοφράς, ο Κρητικός Αμοιραδάκης και ο Αργίτης Μπεκιάρης. Η αμοιβή τους ήταν 300 δραχμές το μήνα και 100 δραχμές για κάθε κατατόμηση. Τα λεφτά των δημίων θεωρούνταν ματωμένα, γι' αυτό και η μάννα του Μπεκιάρη, μολονότι πάμπτωχη ξενοδούλευε για να ζήσει και ποτέ δεν δέχτηκε βοήθεια από τον γιό της. Τα περισσότερα χρήματα διέθεταν οι δήμιοι για το φαγητό τους και τις μικροανάγκες τους, γιατί έπρεπε ότι χρειαζόντουσαν να τους το προμηθεύσει ο βαρκάρης της φρουράς, ο οποίος ήταν έμπιστος και μόνον αυτός είχε το δικαίωμα να μεταφέρει τα χρεώδη, χρεώνοντας τα κάθε φορά κατά την βούλησή του. Με γκιλοτίνα εκτελέστηκε και ο δολοφόνος του Πρωθυπουργού Θεόδωρου Δηλιγιάννη, ο Κώστας Γερακάρης, το 1906.

Οι τελευταίοι δήμιοι στο Ναύπλιο, ήταν ο Ιωάννης Ζήσης από την Εύβοια και ο Κυριάκος Σωτηρόπουλος από την Μαντινεία. Τέλος, ο Αθανάσιος Αλεβιζόπουλος από την Μεσσηνία ήταν ίσως ο μοναδικός δήμιος που ήταν λιγότερο μισητός από τους Ναυπλιώτες και μάλιστα τον ανάγκασαν να βγάλει την φουστανέλα του και να ντυθεί φράγκακι.